

HALACHIC AND HASHKAFIC FOUNDATIONS OF MITZVOT BEIN ADAM LECHAVERO

19 - COPYRIGHT AND THEFT OU ISRAEL CENTER - WINTER 2016

1. הגונב ברשות הבעלים הואיל והגניבה עדיין היא ברשותן פטור מן הכפל, וכן אם טבח ומכר שם ברשותן פטור. ואם הגביה הגניבה נתחייב משום גונב אע"פ שעדיין לא הוציאה מרשות הבעלים
רמב"ם הלכות גניבה פרק ב הלכה טו

2. מעשה גזילה שייך רק בדבר שיש בו ממש, שאז שייך בו קנין גזילה
מנחת צבי ח"א עמ' קלט

חרם

An early way that publishers enforced rights to have exclusivity over their publications was the cherem. In 1550 Rav Meir Katzenellenbogen (the Maharam Padua) published (in partnership with a non-Jewish publisher) a new copy of the Rambam's Mishne Torah. He invested time, effort and his own money in the new publication. Almost immediately, a rival non-Jewish publisher, Marcantonio Justinian, printed another edition of the same work and priced it lower to the public. The Maharam asked the Rema for a psak and the Rema declared a cherem on anyone buying the Justinian edition or assisting in its production until all the copies of the Maharam edition were sold out - see ש"ת הרמ"א סימן י. It then became common for haskamot to include a ban - often for between 6 and 25 years - on other publication. This was as much to encourage people to publish without fear of financial ruin as to protect the rights of individuals. As such it constituted a kind of 'takanat hashuk' - market control designed to encourage the availability of certain items in the marketplace

הסגת גבול

3. לא תסיג גבול רעהו אשר גבולו ראשונים בנחלתו אשר תנחל בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך לרשתה
דברים יט:יז

4. ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן
דברים כז:ז

5. אמר רב הונא: האי בר מבואה דאוקי ריחיא, ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה, דינא הוא דמעכב עילויה. דא"ל: קא פסקת ליה לחיותי. לימא מסייע ליה: מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג
בבא בתרא כא:

6. ... אומר רבינו מאיר אביו של ר"ת דמירי דג מת שכן דרך הדייגים להשים צמלודות דג מת והדגים מתאספים שם סביב אותו הדג וכיון שזה פירש מלודתו תחילה וע"י מעשה שעשה זה מתאספים שם סביב ודאי אם היה חצירו פורש הוה כאילו גוזל לו ויכול לומר לו תוכל לעשות כן במקום אחר
תוספות קידושין נט.

7. ... וא"כ בשאר מדפיסים, כ"ש במי שהוציא דבר חדש ובתנאי שלא יהיו חידושי תורה ופסקי הלכות, שאסור ליטול שכר וליהנות ממנו בעוה"ז, אבל מגיה ספרים ופוסקי טעמים דמותר ליטול עליהם שכר וכגון החכם השלם מו"ה וואלף היידענהיימר שיחי', שנודע לי מהגאון 'מחנה לוי' ז"ל, כילה כמה זמנים בהגהת הפיוטים ולתרגמם בלשון אשכנז, ואלמלא הוא הפיוטים כבר נשתקעו ולא נאמרו בדורות הללו כידוע. והוא טרח וקיבץ כמה ספרים למאות, הנצרכים לזה העסק והוציא ממון רב ... ולמה יהנו במה שהמציא הוא? וה"ל כציד דגים אליבא דר"מ אביו של ר"ת בתוס' פרק האומר, שהוא - הציד - גרם קיבוץ הדגים, ע"כ ירחיקו שארי הציידים רחוק פרסה כנ"ל, וה"נ דכוותי'

שו"ת חתם סופר חלק ה (חו"מ) סימן עט

This principle was applied in copyright issues by the Chatam Sofer in the 1800s. The case involved Rabbi Wolf Heidenheim who had put together the Roedelheim edition of the Siddur and Machzorim (still used today in Yekish shuls). Other Jewish publishers had tried to reprint his books and the Chatam Sofer ruled that they could not! Rav Mordechai Benet disagreed and felt that the charamim were not appropriate in this case. The Roedelheim first edition was already sold out and profit had been made. Furthermore, the local government now had its own legal system dealing with copyright. Chatam Sofer upheld the cherem for it's full 25 year term.

היזק

8. הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או אין צריך? היכי דמי? אילמא בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר, זה לא נהנה וזה לא חסר! אלא בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, זה נהנה וזה חסר! לא - צריכא בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, מאי? מצי אמר ליה מאי חסרתך, או דלמא מצי אמר הא איתנהית!

בבא קמא כ.

9. ז יש אומרים דכשאינן החצר עומד לשכר דאמרינן דאינו צריך להעלות לו שכר. אם חסרו אפילו דבר מועט, כגון שהיה הבית חדש וזה חסרו במה שהשחירו, אף על פי שאין הפסד אותו שחוררית אלא מועט, ע"י מגלגלין עליו כל השכר כפי מה שנהנה

שולחן ערוך חושן משפט סימן שסג סעיף ז

10. ... אמנם אחר היישוב נראה שחייב לשלם חלקו שהרי גם בדר בחצר חבירו אפ"ל לא קיימא לאגרא אם חסרו אפ"ל דבר מועט מגלגלין עליו כל השכר כפי שנהנה, כמבואר בש"ע בסימן שס"ג סעיף ז' יע"ש. והרי גם כאן מחסרו הרבה שאם לא היה שמעון מדפיס סדרים הללו הווי שכיחי וקפצו זביני על ספריו של ראובן, שאפ"ל מי שלא היה קונה פירושו לחוד מ"מ אגב שהיה צריך לשני סדרים הללו ללמוד מתוכם גמרא עם פירש"י ותוספות היה מוסיף איזה דבר לקנותם עם פירושו של ראובן. ועכשיו שמדפיס שמעון יהיה סדרים הללו שכיחי ובזול ולא ימצאו כל כך בריוח קונים שיקנו מראובן, וכיון שגורם לראובן הפסד בזה מגלגלין עליו כל מה שנהנה לפי חלקו מסידור האותיות ...

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - חו"מ סימן כד

This principle was applied in copyright issues by the Nodeh Beyehudah in the 1800s. The case involved a talmid chacham who wrote a commentary on the Talmud and arranged for an edition of the Talmud with his commentary to be published. In those days printing involved the setting of letter blocks by hand to form the printed pages. After printing the new edition, as commissioned, the printer threw away the blocks for the commentary but kept the blocks for the Talmud itself which he then used to print a new and cheap edition of the Talmud without commentary, which people bought, rather than the more expensive edition with the commentary. The talmid chacham took the printer to beit din, claiming that he had lost money and that, since the print blocks all belonged to him, he was entitled to profits ...

גזל - 'שיעור במכר'

11. **משנה** המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים, ונגנבו או שאבדו. שילם ולא רצה לישבע .... נמצא הגנב - משלם תשלומי כפל. .... למי משלם? למי שהפקדון אצלו. **גמרא** .... מתקיף לה רמי בר חמא: והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם! ואפילו לרבי מאיר, דאמר: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם - הני מילי כגון פירות דקל, דעבידי דאתו, אבל הכא מי יימר דמגנבא, ואם תמצי לומר דמגנבא - מי יימר דמשתכח גנב, ואי משתכח גנב - מי יימר דמשלם, דלמא מודי ומפטר. אמר רבא: נעשה כאומר לו: לכשתגנב ותרצה ותשלמני - הרי פרתי קנויה לך מעכשיו. מתקיף לה רבי זירא: אי הכי, אפילו גיזותיה וולדותיה נמי - אלמא תניא: חוץ מגיזותיה וולדותיה! - אלא אמר רבי זירא: נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה

בבא מציעא לז:

12. מי שעושה טייפ מדברי תורה ואוסר להעתיקו. בדבר אחד שעשה טייפ מדברי תורה וכותב שאוסר לעשות מטייפ שלו עוד טייפס, ודאי אסור כי הוא ענין שוה כסף ועשה הטייפ להרויח מזה שאחרים שירצו יצטרכו לשלם לו שא"כ ליכא משום מדת סדום, וממילא כיון שהוא חפצו אין רשאים ליקח אותו להשתמש בו שלא ברשות. ואף כשלא שמעו ממנו שאינו נותן רשות אסור להעתיק ממנו בסתמא כל זמן שלא הרשה בפירוש, ... לעשות טייפ אחר מטייפ אחד שלא ברשות הוא איסור גזל

שו"ת אגרות משה חלק או"ח ד סימן מ"ט

No part of this volume may be reproduced
IN ANY FORM - PHOTOCOPY ELECTRONIC MEDIA OR OTHERWISE
- EVEN FOR PERSONAL, STUDY GROUP OR CLASSROOM USE -
without WRITTEN permission from the copyright holder,
except by a reviewer who wishes to quote brief passages
in connection with a review written for inclusion in magazines or newspapers

NOTICE IS HEREBY GIVEN THAT THE PUBLICATION OF THIS WORK INVOLVED EXTENSIVE RESEARCH AND COSTS, AND THE RIGHTS OF THE COPYRIGHT HOLDER WILL BE STRICTLY ENFORCED

גזל - דינא דמלכותא דינא

13. מתני'. אין פורטין לא מתיבת המוכסין (רש"י - לפי שכן של גזל) ולא מכיס של גבאין, ואין נוטלין מהם צדקה .... גמ' ... ומוכסין. והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא! (רש"י - וזה שקיבל את המכס מן המלך דבר קטן כן וכן לשנה אין גזלן) אמר רב חנינא בר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה; (רש"י - אלא נוטל ככל חפצו) דבי ר' ינאי אמרי: במוכס העומד מאליו (רש"י - שלא מאת המלך אפי"י יש לו קצבה).

בבא קמא קיג.

14. אבל מוכס שפסקו המלך ליטול דבר קצוב, (ואפילו לזה שישאל יתן יותר מעוצד כוכבים, מכל מקום מקרי דבר קצוב לכל איש) והעמיד מוכס ישראל לגבותו למלך, ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך, אינו בחזקת גזלן, משום דדינא דמלכותא דינא. ולא עוד אלא שהמברח ממכס זה, עובר (על לא תגזול) מפני שהוא גזול מנת המלך בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עובד כוכבים.

שולחן ערוך חושן משפט סימן שסט סעיף ו

15. במוכס העומד מאליו - שלא צמח המלך. וכתבו בתוספות דדוקא צמח מלכי עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא, מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם 'אם לא תעשו מלתי אגרש אתכם מן הארץ'. אבל צמח מלכי ישראל לא! לפי שא"י כל ישראל שותפין בה ...

הר"ן מסכת נדרים דף כח עמוד א

מנהג

16. ת"ר: שיירא שהיתה מהלכת במדבר ועמד עליה גייס לטורפה - מחשבין לפי ממון ואין מחשבין לפי נפשות ... ולא ישנו ממנהג החמרין .... ת"ר: ספינה שהיתה מהלכת בים, עמד עליה נחשול לטובה והקילו ממשאה - מחשבין לפי משאוי ואין מחשבין לפי ממון, ולא ישנו ממנהג הספינים

בבא קמא קטז:

גניבה

We saw above that the halachic requirements of gezel are that the gazlan makes a kinyan on the stolen property and we asked: 'How can a person make a kinyan on something which is intangible' - in this case the magnetic patterns on a tape!?! The Shoel Umaishiv, Rav Yosef Nathanson of Lemberg (19C), states that there is a halachic issue of gezel in breach of copyright, even when protecting intangibles, notwithstanding the issue of the kinyan. This is partially based on the halachic principle brought by Chazal that it cannot be something could be assur for non-Jews yet acceptable in halacha for Jews. If the non-Jewish world had reached a level of sensitivity that it protects the rights of copyright holders, halacha must do the same. Thus, according to the Shoel U'mashiv, breach of copyright is theft, with all the consequential halachot. Many poskim did not and do not follow this view.

17. אסור לקנות מהגנב החפץ שגנב, ועון גדול הוא, שהרי מחזיק ידי עוברי עבירה וגורם לו לגנוב גנבות אחרות; שאם לא ימצא לוקח, אינו גונב. (וכן אסור לסייע לגנוב בשום דבר כדי שיגנוב).
שולחן ערוך חושן משפט סימן שנו סעיף א

18. אפילו בספק אם הוא שייך לגניבה יש לזהר בו
טז שם